

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA

NGUYỄN THỊ XOAN

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH PHÙ LƯU
(XÃ TRUNG NGHĨA, HUYỆN YÊN PHONG, TỈNH BẮC NINH)

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG HỌC

Người hướng dẫn: PGS.TS NGUYỄN VĂN TIẾN

HÀ NỘI – 2012

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	5
2. Mục đích nghiên cứu	6
3. Đối tượng nghiên cứu	7
4. Phạm vi nghiên cứu	7
5. Phương pháp nghiên cứu	7
6. Bố cục khóa luận	7
CHƯƠNG 1: ĐÌNH PHÙ LƯU TRONG DIỄN TRÌNH LỊCH SỬ.....	8
1.1 Vài nét về vùng đất nơi di tích tồn tại	8
1.1.1 Vị trí địa lý - tên gọi di tích.....	8
1.1.2 Truyền thống văn hóa.....	12
1.1.3 Dân cư và đời sống kinh tế của dân cư	16
1.2 Lịch sử xây dựng và quá trình tồn tại của đình Phù Lưu	18
1.3 Sự tích các vị thần được thờ tại đình	20
CHƯƠNG 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG PHÙ LƯU	30
2.1 Giá trị kiến trúc	30
2.1.1 Không gian cảnh quan.....	30
2.1.2 Bố cục mặt bằng.....	32
2.1.3 Các đơn nguyên kiến trúc.....	33
2.2 Giá trị nghệ thuật	37
2.2.1 Trang trí kiến trúc.....	37
2.2.2 Hệ thống di vật tiêu biểu trong di tích.....	45
2.3 Lễ hội đình làng Phù Lưu	51
2.3.1 Các ngày lễ trong năm.....	52
2.3.2 Lễ hội chính.....	56

CHƯƠNG 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐÌNH LÀNG PHÙ LƯU.....	65
3.1 Thực trạng di tích đình Phù Lưu.....	65
3.1.1 Thực trạng kiến trúc	65
3.1.2 Thực trạng di vật	67
3.1.3 Thực trạng tổ chức lễ hội	68
3.2 Một số giải pháp bảo tồn di tích đình Phù Lưu	70
3.2.1 Cơ sở pháp lý.....	70
3.2.2 Các giải pháp bảo quản kiến trúc	72
3.2.3 Bảo quản các di vật trong di tích.....	75
3.2.4 Một số giải pháp về quản lý và bảo vệ di tích.....	76
3.3 Giải pháp bảo tồn lễ hội đình làng Phù Lưu.....	76
3.4 Khai thác và phát huy giá trị di tích đình làng Phù Lưu.....	78
KẾT LUẬN	84
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	87
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Phù Lưu là một làng Việt cổ thuộc xứ Kinh Bắc xưa, nằm bên con sông Cầu thơ mộng trữ tình, đã đi vào các tác phẩm thơ ca của biết bao thế hệ văn nghệ sĩ. Nơi đây là một trong những nơi tích tụ văn hóa đậm đặc trong mình cả về bề rộng lẫn chiều sâu của mấy nghìn năm lịch sử với những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể vô cùng độc đáo.

Di tích lịch sử văn hóa là nơi ghi dấu những công sức, tài nghệ của con người trong lịch sử để lại, là quá trình kết tinh tài năng, trí lực sáng tạo để chúng trở thành những bằng chứng xác thực, cụ thể nhất về lịch sử và bản sắc văn hóa của mỗi dân tộc. Các di tích lịch sử văn hóa tiềm ẩn dưới dáng vẻ rêu phong, cỏ kính đồng thời cũng là một “bảo tàng sống” lưu giữ các giá trị nghệ thuật về kiến trúc, điêu khắc và cả phong tục cổ truyền, tín ngưỡng của người Việt xưa. Chúng là những di sản quý giá không chỉ của dân tộc mà còn là tài sản của toàn nhân loại. Những di tích ấy sẽ trở nên có ý nghĩa nếu ta đi sâu vào nghiên cứu, phân tích, bóc tách các lớp văn hóa chứa đựng trong đó để phần nào hiểu rõ hơn về cội nguồn văn hóa dân tộc, để biết lựa chọn khai thác cũng như bảo tồn, phát huy những tinh hoa, truyền thống đạo đức, thuần phong mỹ tục, lấy đó để làm nền tảng xây dựng một nền văn hóa Việt Nam vừa mang dư âm cổ truyền vừa mang màu sắc hiện đại.

Trong hệ thống các di tích lịch sử văn hóa của dân tộc, ngôi đình luôn chiếm một vị trí quan trọng. Đối với mỗi một làng quê Việt Nam, hình ảnh cây đa, giếng nước, sân đình đều rất đỗi thân quen với mỗi người. Đình làng đã trở thành một bộ phận không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người Việt. Đình làng giữ vai trò là một trung tâm sinh hoạt văn hóa của làng xã.

Việc tìm hiểu về đình làng, xác định các mặt giá trị của nó không chỉ có ý nghĩa trong việc tìm hiểu văn hóa người Việt mà còn bổ sung nguồn tư liệu khoa học cho việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống của làng Việt cổ trong đời sống xã hội hiện nay.

Đình làng Phù Lưu là một ngôi đình đẹp, có nghệ thuật trang trí trên kiến trúc độc đáo, có nhiều đóng góp trong đời sống văn hóa, tinh thần của người dân địa phương. Nội dung và giá trị nghệ thuật của ngôi đình là vốn quý vô giá trong việc phát huy truyền thống yêu nước, giữ gìn những tài sản do ông cha để lại và tự hào về tài năng sáng tạo của tổ tiên.

Nhận thức được tầm quan trọng đó, tôi đã chọn di tích đình Phù Lưu, thôn Phù Lưu, xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh làm đề tài khóa luận tốt nghiệp của mình. Hy vọng bài khóa luận sẽ góp phần vào việc giới thiệu về di tích, giá trị của di tích và góp phần đưa ra một số giải pháp bảo vệ, phát huy giá trị của di tích đình Phù Lưu.

2. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu về vùng đất, con người nơi di tích đình làng Phù Lưu tồn tại, làm cơ sở cho việc nghiên cứu di tích.

- Từ những nguồn tư liệu có được, tìm hiểu quá trình hình thành, tồn tại của đình Phù Lưu từ khi xây dựng đến nay và xác định những giá trị của di tích trên hai phương diện:

+ Giá trị văn hóa vật thể: kiến trúc, di vật

+ Giá trị văn hóa phi vật thể: lễ hội đình làng

- Nghiên cứu thực trạng di tích, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm bảo vệ và phát huy giá trị vốn có của di tích trong bối cảnh hiện nay.

- Cung cấp thông tin cho những người quan tâm muốn học tập nghiên cứu, tìm hiểu về di tích đình làng Phù Lưu.

3. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của khóa luận là di tích đình làng Phù Lưu thuộc thôn Phù Lưu, xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.

4. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi không gian: nghiên cứu di tích đình Phù Lưu trong không gian lịch sử, văn hóa của làng Phù Lưu, xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.

- Phạm vi thời gian: nghiên cứu di tích đình Phù Lưu gắn liền với quá trình hình thành, tồn tại của di tích từ khi hình thành đến nay trong phạm vi nguồn tư liệu có được.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp luận khoa học của chủ nghĩa Mác - Lênin: Duy vật biện chứng và duy vật lịch sử.

- Phương pháp khảo sát, điền dã: quan sát, miêu tả, ghi chép, chụp ảnh, ghi âm...

- Tập hợp, hệ thống hóa các tư liệu liên quan đến di tích để phân tích, đánh giá...

- Phương pháp liên ngành: Bảo tồn di tích lịch sử - văn hóa, Bảo tàng học, Sử học, Mỹ thuật học, Dân tộc học, Văn hóa học, Khảo cổ học, Xã hội học, Du lịch học...

6. Bố cục khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, phụ lục, khóa luận gồm có 3 chương:

Chương 1: Đình Phù Lưu trong diễn trình lịch sử

Chương 2: Giá trị kiến trúc nghệ thuật và lễ hội đình làng Phù Lưu

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình làng Phù Lưu

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Duy Anh (1993), *Việt Nam văn hóa sử cương*, H. Tp Hồ Chí Minh
2. Trần Lâm Biền (2008), *Diễn biến kiến trúc truyền thống Việt vùng châu thổ sông Hồng*, NXb, VH - TT
3. Trần Lâm Biền (2003), *Đồ thờ trong di tích người Việt*, NXb. VH - TT
4. Phan Kế Bính (2005), *Việt Nam phong tục*, H. VH - TT
5. Các di tích tiêu biểu tỉnh Bắc Ninh, Ban quản lý di tích tỉnh Bắc Ninh, 2009
6. Lê Thanh Đức (2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb Mỹ thuật Hà Nội
7. Nguyễn Đăng Duy - Trịnh Minh Đức (1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, -H. Đại học Văn hóa Hà Nội
8. Trịnh Minh Đức (chủ biên) - Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, -H. Đại học Văn hóa Hà Nội
9. Luật Di sản văn hóa, H.Nxb Chính trị quốc gia, 2001
10. Luật Di sản văn hóa sửa đổi bổ sung, H.Nxb Chính trị quốc gia, 2009
11. Lý lịch di tích đình Phù Lưu (2011), Ban quản lý di tích tỉnh Bắc Ninh
12. Tài liệu Hán Nôm đình Phù Lưu (2011), Ban quản lý di tích tỉnh Bắc Ninh
13. Nguyễn Duy Hinh (1996), *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội
14. Nguyễn Phi Hoàng (1997), *Lịch sử mỹ thuật Việt Nam*, H. Nxb Khoa học xã hội

15. Nguyễn Thị Huệ (2005), *Lược sử sự nghiệp bảo tồn bảo tàng Việt Nam từ 1945 đến nay*, -H. Đại học Văn hóa Hà Nội
16. Vũ Tam Lang (1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb. Xây dựng, Hà Nội
17. Ngô Vi Liên (1990), *Tên làng xã và địa chí các tỉnh Bắc kỳ*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội
18. Lịch sử Đảng bộ xã Trung Nghĩa, Sở VH - TT Hà Bắc, 1995
19. Lê Việt Nga (2008), *Thần tích, sắc phong các vị thần, thành hoàng làng tỉnh Bắc Ninh*, Nxb Công ty cổ phần Văn hóa Việt Nam
20. Trần Nhuận (1995), *Du lịch và kinh doanh du lịch*, H. VH - TT
21. Địa chí Yên Phong, Nxb Thanh Niên, 2005
22. Văn hóa làng xã Yên Phong, Nxb Thanh Niên, 2005
23. Hà Văn Tấn (1998), *Đình Việt Nam*, H.Nxb Tp. Hồ Chí Minh